

Jednou nohou do manželství a druhou hned do ekologie

Manželé Machovi z Osové Bitýšky na jihu Vysočiny začínali, zanedlouho po svatbě v roce 1991, ekologicky hospodařit s pěti hektary polí. Od pěti hektarů se za téměř pětadvacet let soukromého hospodaření dopracovali k 50 hektarům vlastní půdy a další stovku hektarů mají pronajatou. V nadmořské výšce kolem 500 m produkují na písčitých půdách zejména bioosiva a biozeleninu; doplňkově chovají na desítku skotu masného typu a poskytují služby se zemědělskou technikou. Do rodiny jim přibýlo pět dětí, dva synové a tři dcery (v rozpětí od 23 k šesti letům věku).

Vesnička středisková

Stojíme na šestnáctihektarovém pozemku, který si pořídili před zhruba třemi lety. „Tehle pozemek jsem opravdu chtěl mít, je to neúrodnější půda v okolí Bitýšky. Letos jej máme prvním rokem certifikovaný, po dvouletém přechodném období, kdy jsme zde pěstovali tritikale a další obilniny. Syn Toník s kamarádem Ladou – naším zaměstnancem – vysévají dnes bioječmen na osivo s podsevem jetele. Bioosiva pěstujeme na smlouvu,“ říká Jaroslav Mach.

S trochou obavy v hlase pokračuje: „Vody je letos málo. Přes pozemek vede meliorizační kanál – a letos je tam vody jen po dně... Sněhu zde bylo také málo.“ Letos budou pěstovat na bioosivo například špaldu, pelušku, svazenku. Vysévají také hrách pro potravinářství. „S hrachem je

problém hlavně kvůli škůdci kyjatce. Ekologická ochrana je zatím v začátcích, tak pěstujeme proto jen pár metrů pro spotřebitele.“ Když se osévá obilninami s podsedvem, je problém s myšmi, takže budou instalovat na vhodná místa kolem lánu posedy pro dravce. Ti se o přebytečné hlodavce postarají.

Pozemek leží u rybníku v mírném svahu, dohlédne se k budově zámku rodu Houkvičů a na druhé straně jsou už domy obce. Osové Bitýška byla obcí střediskovou, takže je zde škola, zdravotní středisko, obchod, samozřejmě kostel a dokoce průmyslová zóna s kovovýrobou. Pracovních příležitostí je tu dost. Obec leží poblíž Velké Bíteše nedaleko dálnice Praha - Brno. „Fungování obce je tu dobré, protože starosta, ředitel školy a fara táhnou za jeden provaz,“ říká Jaroslav Mach.

Rodina pana Jaroslava se starala dlouho po kolektivizaci zemědělství o záhumeň, takže nějaké zkušenosti s touto prací měl. I když v patnácti zemědělcem být nechtěl. Nitky jeho rodokmenu se táhnou k habánům (skupiny křesťanů), kteří vynikli v řemeslech, například v keramice přinesli fajáns. Však se keramiky chytila nejstarší dcera. Rodiče pana Macha měli tradiční stolařství.

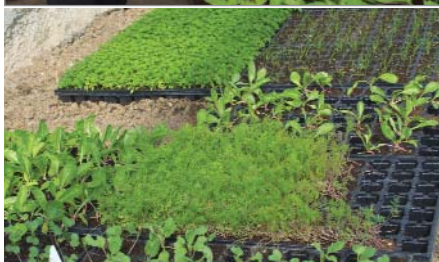
Do střediskových obcí patřila i větší jednotná zemědělská družstva. Po roce 1989 dostali Machovi budovu dřívějšího zemědělského družstva zpět jako vyrovnání restituce. Menší chov masného dobytka tu má stáj i venkovní výběh. Až poroste tráva, budou na pastvině. Masný dobytek je překřížený z českého červenostrakatého skotu. Kusy chovají zejména pro hnuj, kterým pak hnojí pole. Kolem se to hemžilo i kamerunskými ovci a kozičkami, které chová syn Machových – zatím pro radost. Zde mají uskladněnou zemědělskou techniku, se kterou poskytují zemědělské služby ostatním hospodářům. Právě zde zářily novotou válce, mají i kombajn a další stroje a nářadí.

Kopr a saláty již „startují!

O zeleninu se stará manželka Pavla Machová. Když byly děti malé, tak zeleniny pěstovala méně než nyní. Pro zeleninu je vyčleněno 12 hektarů, ale část pozemků odpočívá, nebo je tam obilnina a zeleninu pěstuje na šesti hektarech. Pěstuje ji na poli i ve fóliovníku. Zelenina je náročná na lidskou práci, zejména při pletí, takže se musí najímat brigádnice. Pěstuje (za pomocí manžela) kořenovou zeleninu, cibuli, česnek, květák, zelí, kopr i náročnější rajčata a papriky a další druhy. Machovi sází také brambory i dýně. Sadbu zeleniny si paní Machová předpěstovává, ale letos chtějí Machovi pokusně nakoupit další biosadbou v Německu.

„Vloni byl špatný rok na počasí – na jaře byla dlouho chladno, rostliny špatně klíčily a k podzimu bylo zase příliš vlhko, takže mnoho zeleniny shnilo již na poli – například dýně nebo petržel. Zbytek pak nevydržel skladování, zejména brambory, a také

➤ *mnoho kusů dýní shnilo,“ říká paní Machová. „Přišli jsme o dost peněz vložených do sadby a pro brigádníky... Jediné, co mne může pak potěšit, je to, že mne zákazníci za pěknou zeleninu pochválí.“*

Zeleninu vozí Machovi do Brna do obchůdků a zejména pro spolek „Komunitou podporovaného zemědělství“. Potom mají i zájemce na adresách, kam zeleninu rozvázejí. Je to však náročné na čas, a tak až tři dny z týdnu, když je sezóna, se věnují přípravě zeleniny pro odvoz a samotnému rozvážení.

„Zájem o bioprodukci – o biosiva i biozeleninu – je velký, ale nemůžeme vyhovět, protože bychom potřebovali další pozemky. Ty už nejsou příliš k mání anebo jsou zatíženy dlouholetou nájemní smlouvou,“ říká ekohospodář. „Dodáváme také nějaké ovoce ze stromků vysazených v části pozemků se zeleninou. Vysadili jsme ještě, bez dotací, na dvě stovky ovocných stromků na mezích kolem polí, tak uvidíme, jak budou rodit.“

Machovi si velice cení uspořádaných setkání pro zelináře, pod PRO-BIO Ligou například. Jsou v kontaktu se zelináři na Vysočině i jinde po republice a sbírali u nich zkušenosti a spolupracují spolu. Velký přínos pro ně měl seminář a projekt pro ekozelináře uspořádaný firmou Biocont Laboratory v Brně. Kde se mnohé dozvěděli o možnosti ekologické likvidace škůdců. Přínosná byla i poutavá přednáška Dr. Hartla z Kořenového centra u Vídne.

Jeden sen čeká na splnění

Snem Machových je vybudování nového hospodářství, nového ekostatku. Podnikají totiž z rodinného domku, který byl před lety posledním v ulici a na okraji obce, ale mnoho se zde staví a prostoru není dostatek. Nemají všechny prostory pod dohledem a ztratí tak mnoho času přejížděním. Rovněž pro zeleninu by potřebovali nové skladovací prostory a možná i prostor pro vlastní zpracování. S podporami pro ekozemědělce jsou spokojeni, jen pro ty zelináře by mohla být větší podpora. Zkoušejí žádat i o grant pro nový sklad. „Hlavně, aby nám nástupce, náš

Toník, u oboru vydržel,“ říkají svorně po tom čtvrtstoletí manželství i podnikání v ekozemědělství. (mv)

Machovic zeleninu na Toulcově dvoře 2011 kupuje herec Pavel Liška.

